ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Vojtěcha Šimíčka a JUDr. Lenky Kaniové v právní věci žalobce: **N. D. M.,** zastoupeného Mgr. Markem Sedlákem, advokátem se sídlem v Brně, Příkop 8, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** se sídlem Praha 7, Nad Štolou 3, pošt. schránka 21/OAM, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 14. 9. 2004, č. j. 60 Az 119/2004 - 11,

takto:

I. Kasační stížnost **se zamítá.**

II. Žalovanému **se nepřiznává** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

Odůvodnění:

Kasační stížností podanou v zákonné lhůtě se žalobce jako stěžovatel domáhá zrušení shora uvedeného usnesení Krajského soudu v Ostravě, kterým byla odmítnuta jeho žaloba proti rozhodnutí Ministerstva vnitra ze dne 31. 5. 2004, č. j. OAM-1902/VL-10-05-2004. Tímto rozhodnutím byla žádost stěžovatele o udělení azylu zamítnuta jako zjevně nedůvodná podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o azylu). Krajský soud žalobu odmítl podle § 37 odst. 5 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“), neboť stěžovatel ve stanovené lhůtě neodstranil nedostatky své žaloby a v řízení nebylo možno pro tento nedostatek dále pokračovat.

Ve včas podané kasační stížnosti stěžovatel výslovně uvádí, že uplatňuje důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. Konkrétně ale namítá, že krajský soud pochybil, když nerespektoval osobní poměry stěžovatele a nezohlednil skutečnost, že stěžovatel nerozumí česky a výzva soudu k doplnění žaloby pro něj byla nesrozumitelná. Rovněž poukázal na to, že uzavřel manželství s českou občankou, což doložil fotokopií oddacího listu.

Uzavírá s tím, že neustanovil-li mu krajský soud tlumočníka, porušil jeho základní práva. Vzhledem k uvedenému navrhuje, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení Krajského soudu v Ostravě zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení; rovněž požádal o přiznání odkladného účinku této kasační stížnosti.

Žalovaný ve svém vyjádření ke kasační stížnosti uvedl, že považuje svoje rozhodnutí i rozhodnutí krajského soudu za vydaná v souladu se zákonem a navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud nejprve vážil nezbytnost rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek kasační stížnosti. Dospěl k závěru, že o ní není třeba rozhodovat tam, kde je žadatel chráněn před důsledky rozsudku krajského soudu režimem pobytu za účelem strpění podle § 78b odst. 1, 2 zákona o azylu (cizinec má nárok na udělení víza za účelem strpění pobytu mj., pokud žádost doloží dokladem o podání kasační stížnosti proti rozhodnutí soudu o žalobě proti rozhodnutí ministerstva ve věci azylu a návrhu na přiznání odkladného účinku - takové vízum opravňuje cizince k pobytu na území po dobu platnosti víza, která je 365 dnů; na žádost cizince odbor cizinecké a pohraniční policie platnost víza prodlouží, a to i opakovaně) – ze zákona platnost uvedeného víza zaniká právní mocí rozhodnutí o kasační stížnosti. Pozitivní rozhodnutí o žádosti o odkladný účinek by tedy nemělo z hlediska ochrany stěžovatele žádný význam, negativní by před rozhodnutím o kasační stížnosti bránilo řádnému soudnímu řízení. Při rozhodnutí o kasační stížnosti pak je rozhodnutí o odkladném účinku nadbytečné, neboť obecně může přiznání odkladného účinku kasační stížnosti přinést ochranu jen do doby rozhodnutí o této stížnosti.

Důvodnost kasační stížnosti posoudil Nejvyšší správní soud v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů (§ 109 odst. 2, 3 s. ř. s.).

Stěžovatel výslovně uvádí, že uplatňuje důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. a) a b) s. ř. s. Kasační stížností však brojí proti rozhodnutí soudu o odmítnutí jeho žaloby. Z povahy věci jsou tak důvody uvedené pod citovanými ustanoveními vyloučeny. Nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení právní otázky podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. nelze v řízení o odmítnutí návrhu namítat proto, že nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí žaloby pokrývá písm. e) tohoto ustanovení. Rovněž vady řízení před správním orgánem nepřipadají v úvahu, neboť řízení před správním orgánem nebylo v dané věci vůbec předmětem soudního přezkumu. Pokud pak jde o vady řízení před soudem (§ 103 odst. 1 písm. d/ s. ř. s.), ke kterým ve skutečnosti stěžovatelovy námitky směřují, tak je třeba poukázat na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 4. 2005, č. j. 3 Azs 33/2004 - 98, uveřejněno pod číslem 625/2005 Sb. NSS, kde soud konstatoval, že *je-li kasační stížností napadeno usnesení o odmítnutí žaloby, přicházejí pro stěžovatele v úvahu z povahy věci pouze kasační důvody dle § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., spočívající v tvrzené nezákonnosti rozhodnutí o odmítnutí návrhu. Pod tento důvod spadá také případ, kdy vada řízení před soudem měla nebo mohla mít za následek vydání nezákonného rozhodnutí o odmítnutí návrhu, a dále vada řízení spočívající v tvrzené zmatečnosti řízení před soudem.* V dané věci tak připadají v úvahu jen důvody uvedené v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s.

K tomu ze soudního spisu vyplynulo, že dne 3. 6. 2004 podal stěžovatel žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 31. 5. 2004, jejíž odůvodnění bylo napsáno v cizím jazyce. Krajský soud proto stěžovatele usnesením ze dne 8. 6. 2004 vyzval, aby ve lhůtě jednoho měsíce od doručení odstranil vady žaloby a to tak, že předloží překlad své žaloby do českého jazyka a uvede žalobní body. Rovněž byl poučen o tom, že nebude-li podání v uvedené lhůtě

doplněno a v řízení nebude možno pro tento nedostatek pokračovat, bude podání odmítnuto. Uvedené usnesení bylo stěžovateli doručeno do pobytového střediska dne 6. 7. 2004; na výzvu soudu však žádným způsobem nereagoval.

Stěžovatel namítá, že krajský soud pochybil, když mu nezaslal výzvu k odstranění vad podání v jazyce vietnamském.

Na úvod je vhodné poukázat na to, že soudní řád správní neupravuje způsob, jakým má soud komunikovat s účastníkem řízení, jehož mateřským jazykem je jiný než český jazyk. Na takové situace je nicméně pamatováno v § 64 s. ř. s., podle kterého nestanoví-li tento zákon (s. ř. s.) jinak, použijí se pro řízení ve správním soudnictví přiměřeně ustanovení prvé a třetí části občanského soudního řádu. Podle § 18 odst. 1 o. s. ř., v němž se promítá článek 37 Listiny základních práv a svobod *(„Kdo prohlásí, že neovládá jazyk, jímž se vede jednání, má právo na tlumočníka.“*), mají účastníci v občanském soudním řízení rovné postavení, mají právo jednat před soudem ve své mateřštině a soud je povinen zajistit jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv. Podle odst. 2 téhož ustanovení pak účastníku, jehož mateřštinou je jiný než český jazyk, soud ustanoví tlumočníka, jakmile taková potřeba vyjde v řízení najevo.

Z citovaných ustanovení plyne, že ne ve všech případech, kdy mateřštinou účastníka řízení je jiný než český jazyk, je dána povinnost soudu ustanovit takovému účastníku tlumočníka. Tato povinnost vzniká soudu pouze tehdy, pokud potřeba ustanovit tlumočníka vyjde najevo, tedy pokud se v řízení objeví konkrétní skutečnosti nasvědčující potřebě tlumočníka ustanovit a pokud se po jejich prověření soudem ukáže, že účastník k řádnému uplatňování svých práv v soudním řízení tlumočníka potřebuje. Takovouto konkrétní skutečností je samozřejmě v první řadě, pokud o ustanovení tlumočníka účastník sám požádá. Další takovou skutečností však může být i to, že účastník se soudem komunikuje jiným než českým jazykem (tj. na písemnosti zasílané v českém jazyce reaguje podáními v jazyce cizím), nebo to, že z jeho projevů (vedených v jazyce českém) je patrné, že se česky nemůže dorozumět dostatečně dobře - ve správním či soudním řízení nepochybně velmi záleží na přesném pochopení významu toho, co je účastníku sdělováno nebo na co je účastník dotazován, a na jeho rychlé a věcně správné reakci na podněty, výzvy a vyjádření ze strany správního orgánu, soudu, event. dalších účastníků řízení, a proto potřeba ustanovit tlumočníka bude dána i tehdy, jestliže účastník, třebaže jazyku, ve kterém se vede řízení, v určité míře rozumí, tento jazyk neovládá v zásadě srovnatelně dobře jako svoji mateřštinu.

Výše uvedené zásady se v modifikované podobě uplatní i ohledně překládání soudních písemností, které jsou doručovány účastníkům, neboť v tomto ohledu není žádného rozumného důvodu rozlišovat mezi úkony soudu učiněnými písemně a úkony soudu učiněnými ústně – některé písemnosti soudu, zejména výzvy, aby účastník něco učinil či se k něčemu vyjádřil (přičemž skutečnost, že se účastník v určité lhůtě nevyjádří, se považuje za jeho souhlas s určitým postupem – viz např. § 51 odst. 1 věta druhá s. ř. s.), totiž často mají minimálně stejný význam pro uplatnění práv účastníka řízení v tomto řízení jako přímá sdělení či výzvy soudu učiněné při jednání. Nelze přehlédnout, že soudobé soudní řízení je kombinací ústního jednání před soudem a písemné komunikace mezi soudem a účastníky. Obě tyto složky soudního řízení mají pro účastníka kardinální význam (někdy, zejména v řízení podle s. ř. s., složka písemná svým významem složku ústní výrazně převyšuje), přičemž jak při ústní komunikaci, tak při komunikaci písemné hraje významnou roli faktor času (úkony musí účastník učinit nezřídka v krátké lhůtě po doručení či sdělení příslušné výzvy či pokynu soudu, jinak může i velmi podstatně oslabit svoji procesní pozici)

a faktor odbornosti (reakce na výzvu či pokyn musí být velmi často komplexní, vyžadující poměrně vysoký stupeň porozumění obsahu výzvy či pokynu). Za takovéto situace nelze přijmout názor, že základní právo zaručené v čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod míří pouze k situaci, kdy je nařízeno ústní jednání, a účastník neznalý jednacího jazyka by byl znevýhodněn v průběhu jednání, neboť by nemohl bezprostředně reagovat na jeho průběh, nemohl by např. odpovídat na jemu kladené otázky ze strany soudu apod. Víceméně obdobný požadavek na bezprostřednost a kvalifikovanost jeho vyjádření totiž na účastníka klade řada písemných úkonů soudu vůči němu.

V dané věci však krajský soud nepochybil, když tlumočníka stěžovateli neustanovil, protože potřeba tlumočníka nebyla zcela zjevná a nebyly tak naplněny podmínky uvedené v § 18 odst. 2 o. s. ř. Stěžovatel totiž na výzvu soudu k odstranění vad podání vůbec nereagoval, z čehož nicméně nelze automaticky usuzovat na jeho neznalost českého jazyka, neboť i na stěžovatele se vztahuje obecná právní zásada „vigilantibus iura scripta sunt (bdělým náležejí práva)“. V případě, že stěžovatel obdržel podání od soudu, jehož obsahu spolehlivě neporozuměl, měl možnost se zákonnými prostředky domoci sjednání nápravy. Pokud lze u žadatele o azyl, jemuž byla výzva doručena do azylového pobytového střediska, předpokládat, že mu pracovníky střediska nebyla poskytnuta pomoc, nejjednodušší a odpovídající cestou bylo dostavit se k soudu a tuto skutečnost mu sdělit. Neučinil-li tak, nemůže jít jeho nečinnost k tíži soudu. Nejvyšší správní soud rovněž vážil, zda skutečnost, že je účastník neznalý českého jazyka a nebude tudíž schopen porozumět výzvě k odstranění vad žaloby, neměla být soudu zřejmá již ze skutečnosti, že veškeré důvody žaloby byly napsány v cizím jazyce. Vyšel přitom ze skutečností, které o osobních poměrech stěžovatele vyšly ze spisu najevo. Stěžovatel poprvé přicestoval do České republiky v lednu 1996 a zabýval se zde podnikáním až do února 2001, kdy odjel opět do Vietnamu. Tam ale zjistil, že jeho manželka prodala domek a opustila jej. Vzhledem k tomu, že nemohl najít zaměstnání, rozhodl se opět vycestovat do České republiky a v květnu 2004 požádal o azyl z důvodu legalizace svého pobytu. Je jistě jiná situace žadatele o azyl, který o tento žádá bezprostředně po příchodu na území republiky, a jiná je situace žadatele, který v České republice několik let pobýval a podnikal a teprve poté se rozhodl o azyl požádat, nehledě na součinnost žadatelům poskytovanou v azylových střediscích. Za takové situace nelze než dospět k závěru o účelovosti tvrzení o neporozumění výzvě k odstranění vad žaloby po zjištění, že v důsledku nereagování byla tato odmítnuta. Přitom je třeba zopakovat, že tomu mohl stěžovatel zabránit již tím, že by soudu sdělil, že výzvě nerozumí a je třeba mu ustanovit tlumočníka. Vyloučení z přístupu soudu za těchto skutkových okolností nelze přičítat nezákonnému postupu soudu, ale výhradně nečinnosti stěžovatele. Tvrzený důvod kasační stížnosti uvedený v § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. tak nebyl naplněn.

Nad rámec uvedeného považuje zdejší soud za vhodné poznamenat, že pokud jde o stěžovatelovo manželství s českou občankou, tak tato skutečnost není azylově relevantní; avšak jak správně ve vyjádření uvádí žalovaný, na takové situace pamatuje zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

Stěžovatel, který neměl v tomto soudním řízení úspěch, nemá právo na náhradu nákladů řízení a úspěšnému žalovanému náklady řízení nevznikly. Proto soud rozhodl, že se žalovanému právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává (§ 60 odst. 1, § 120 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. listopadu 2005

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu